Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Barraca del torrent Fondo

Castellbell i el Vilar

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Bosc de l'Escletxa
Alçada:	290

Coordenades:

Latitud:	41.62431
Longitud:	1.88709
UTM Est (X):	407291
UTM Nord (Y):	4608663

Classificació

Número de fitxa	08053-463
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Modern Contemporani Popular
Segle	XVIII-XIX
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	A l'interior de la barraca hi ha les restes d'una foguera. Comprovant l'estat de la coberta, es pot observar que la llosa de tancament ha estat desplaçada no per causes naturals sinó per la mà que l'home, que l'ha obert per emprar-la com a fumeral. Aquest fet, constatat en altres barraques és causa evident de la destrucció del patrimoni, ja que un cop es destapa la volta i no es torna a posar a lloc, l'aigua provoca danys irreversibles.
Protecció	Legal
Observacions protecció:	BCIL -Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (2015)
Accés	Difícil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08052A008000390000OX
Autoria de la fitxa	Jordi Montlló i Laura Bosch

Data de registre de la fitxa: ds., 08/04/2017 - 02:00

Descripció

Barraca de pedra seca ubicada al bosc de l'Escletxa. S'hi accedeix des del Viladoms, en direcció a la Farinera. Un cop travessat el pont de la línia del ferrocarril, cal agafar el trencall que hi ha tot seguit a mà esquerra, en direcció al Gall de Dalt. Al cap d'uns metres, a mà dreta es pot observar una cisterna amb les piques per a fer el caldo bordelès, en molt bon estat de conservació. Una vintena de metres més endavant, a mà dreta, neix un corriol que discorre pel marge dret del rasot. La barraca està situada a l'obaga del turó, al vessant esquerra del torrent. Per accedir-hi cal resseguir la torrentera fins a trobar un indret on una solera de roca permet el pas d'un costat a l'altre, ja que la vegetació i els desnivells de les cingleres dificulten enormement el seu accés. Es tracta d'una construcció de planta circular, que mesura 2,50 metres de diàmetre interior. Està construïda damunt d'un marge reforçat amb pedra seca i recolzada al marge dret de pedra. Els rocs més grossos, més o menys desbastats, es troben situats a la base, a la part exterior i al portal per donar més consistència i solidesa a l'edificació. Entremig hi ha el pedruscall, en forma de falques que s'han introduït a cops de mall o maceta per evitar que els blocs més grossos es moguin. És una construcció de gran bellesa i molt ben executada, tant la corona exterior com tot l'interior. La porta està orientada al sud-oest amb una llinda simple, plana, molt allargassada i ampla. El brancal dret té una lleugera inclinació cap a l'interior. L'entrada mesura 1,15 metres d'alçada per una amplada màxima a l'exterior de 0,70 metres i mínima de 0,55 metres a l'interior. Els murs tenen un gruix de 0,75 metres. La coberta és de volta per aproximació de filades amb clau de volta de tancament. Està molt ben executada, i a la part superior sobresurten dues biguetes de pedra transversals que alhora que serveixen per descarregar la força provocada per la pressió de la volta, serveixen de penjador. Es conserva una part del voladís que impedeix les filtracions d'aigua cap a l'interior dels murs, en cas de pluja, i ha perdut el recobriment característic de terra. A l'interior conserva, un tinell o armari, situat per sobre de la primera filera de pedra constructiva d'1,30 metres de fondària per 0,35 metres de costat. La seva finalitat era poder contenir ben endreçades les eines de mànec llarg com la perpalina per moure rocs, el xapo, el rasclet, etc. A mà dreta hi ha un doble tinell superposat, per endreçar-hi les menges, o el càntir i entrant a mà dreta n'hi un quart més petit. Al damunt de la llinda, per la part interior hi ha una lleixa. Baixant per un corriol entremig de la brolla, resseguint el perfil del mur de pedra seca on es sustenta la barraca, hi ha per sota d'uns arbusts, les restes d'una cisterna, de planta quadrada que recullen l'aigua de pluja.

Observacions:

Barraca inventariada per l'Observatori del Paisatge de Catalunya dins el projecte Wikipedra amb el codi 7021

Història

La tècnica de la pedra seca es caracteritza per l'ús de la pedra sense treballar i sense cap material d'unió. Les irregularitats de les lloses es corregeixen amb pedruscall. La pedra només es treballa quan ha de tenir una tasca específica, com llindes o escaires. A Castellbell i el Vilar aquesta tècnica s'utilitza en les barraques de vinya, en les parets de marge per aterrassar el terreny i també en alguns ponts per facilitar el pas dels torrents. Es tracta d'una tècnica amb uns orígens molt remots però que la seva expansió es vincula amb el creixement de la viticultura durant la segona meitat del segle XIX (SOLER i PERARNAU:1985). No hi ha testimonis, ni documentació que puguin aportar una cronologia més antiga. Els condicionants que afavoreixen l'aparició de les barraques són: un increment de l'àrea cultivable que provoca la construcció de

parets de pedra seca per formar feixes; una atenció més continuada que reclama el conreu de la vinya, creant la necessitat d'aixopluc i magatzem d'eines del pagès que restarà més temps lligat al camp; i, finalment, la presència al Bages, d'un estrat rocós molt pròxim a la superfície. La situació geogràfica d'aquestes barraques ve condicionada per la necessitat d'aprofitament de l'espai conreat. Podem trobar, per tant, barraques construïdes entre dues feixes de diferent nivell, sempre i quan siguin del mateix propietari. També podem trobar barraques enmig del camp, però es deu al mateix condicionant, ja que segurament es tracta d'una franja del camp rocosa o de difícil utilització pel conreu. Finalment, també podem trobar les barraques en un racó del camp, on s'amuntegaven les pedres extretes de llaurar, o fora del camp semi excavades en un marge. Segons la tipologia de la seva construcció, poden ser de planta circular o quadrangular i poden ser construccions isolades o estar adossades en un marge o altra construcció. La volta de les de planta circular es fa per aproximació de fileres. En canvi, les de planta quadrangular poden tenir la volta per aproximació de fileres o en base a un sistema piramidal. Pel que fa al tema dels constructors, es pot parlar de tres teories: l'existència de quadrilles de "barracaires" itinerants, els "sardans", o el propi pagès. L'existència del sardans s'ha recollit en el treball de Soler i Perarnau (1985) gràcies a un informant que situa aquests personatges a finals del segle XIX. Es tracta d'homes procedents de la Cerdanya, segurament la part alta de la Cerdanya, que oferien els seus serveis per a la construccions de pedra seca, com activitat complementària en èpoques climatològicament adverses en el seu lloc de residència.

Bibliografia

MARTÍN i VILASECA, Fèlix i PREIXENS i LLEVADOT, Josep (2005). Les construccions de pedra seca. Inventari de cabanes de volta, balmes murades i aljubs a les terres de Lleida. Pagès editors. Lleida. QUERALT BOLDÚ, Ramon (2008). Les cabanes de volta de les Borges Blanques. Paisatges, fets i gent. Cossetània edicions. Valls. RIPOLL, Ramon, coord. (2010). La pedra seca. Evolució, arquitectura i restauració. Col·lecció Arquitectura tradicional, vol. 3. Edicions Brau. Figueres. SOLER i BONET, Josep M. i PERARNAU i LLORENS, Jaume (1985). "Les barraques de vinya al terme municipal d'Artés (Pla de Bages)"; dins Dovella, núm. 17. Manresa, pàgs. 37-43. SOLER i BONET, Josep M.(1987). "Barraques i tines, construccions per a la vinya"; dins Dovella, núm. 24. Manresa. SOLER i BONET, Josep M.(1988). "La tècnica de la pedra seca. La construcció popular"; dins Dovella, núm. 29. Manresa, pàgs. 47-52. SOLER i BONET, Josep Maria (2000). "La construcció en pedra seca, arquitectura, patrimoni i tradició"; dins Dovella, núm. 70. Manresa, pàgs. 9-11. VALLS i PUEYO, Joan (2002). Les construccions de pedra seca al terme de Castellbell i el Vilar; dins Dovella, núm. 78. Manresa, pàgs. 56 - 59.